

TON VAN KALMTHOUT EN ROB VAN DE SCHOOR

Ten geleide

Deze aflevering van *TNTL* brengt vijf artikelen samen die uitwerkingen zijn van voordrachten, gehouden op de studiedag 'De receptie van buitenlandse literatuur in Nederland – Oudere letterkunde' aan de Radboud Universiteit Nijmegen, op 2 november 2006. Op deze studiedag gingen historisch letterkundigen in op de vraag of onderzoek naar de aanwezigheid van buitenlandse literatuur in Nederland, zoals dat was gepresenteerd in het themanummer 'Het buitenland bekeken. Vijf internationale auteurs door Nederlandse ogen (1900-2000)' van *Nederlandse Letterkunde*, zich leende voor uitbreiding naar het letterkundige verleden van vóór de twintigste eeuw. Er werd aandacht besteed aan reeds verricht onderzoek, aan gewenste invalshoeken en aan de vershieten die hierdoor geopend zouden kunnen worden. Het was niet in eerste instantie de bedoeling om nieuwe of definitieve onderzoeksresultaten te presenteren. Veeleer wilden de sprekers een bijdrage leveren aan de gedachtevorming omtrent hedendaags historisch en diachroon receptie-onderzoek. Twee mediëvisten, twee onderzoekers van de literatuur en cultuur van de vroegmoderne tijd en twee *dix-neuvièmistes* beoordeelden de mogelijkheden die hun binnen de vastgestelde onderzoeksofzet waren geboden om ook de oudere letterkunde te onderzoeken op receptie en verwerking van buitenlandse teksten.

Dit nummer sluit aan bij eerdere symposia en publicaties (zie bibliografie) over de receptie van buitenlandse literatuur in Nederland, geïnitieerd door een projectgroep van onderzoekers van het Huygens Instituut, de Radboud Universiteit en de Universiteit Utrecht. Uit de opgenomen bijdragen blijkt dat het theoretisch kader van het in *Nederlandse Letterkunde* gepresenteerde onderzoek aanpassing en uitbreiding behoeft, alvorens het bruikbaar kan zijn voor historisch letterkundigen. De aanpassing geldt de omgang met begrippen uit de polysysteemtheorie; de verlangde uitbreiding betreft aspecten van een institutionele literatuurbeschouwing (letterkundige kritiek, vertaalopvattingen en -praktijken, uitgeversstrategieën) en de definiëring van begrippen als invloed en beïnvloeding. Ook wordt gewezen op de vloeiende overgang van vertaling naar toeëigening en verregaande aanpassing aan de Nederlandse smaak, waardoor 'vreemd' en 'oorspronkelijk' niet goed meer te scheiden zijn. Literaire transmissie kon verschillende gedaanten aannemen, méér dan die van de literaire vertaling waarmee onderzoekers van de twintigste eeuw vertrouwd zijn.

Dat blijkt meteen al uit het artikel dat Johan Oosterman bijdraagt. Hij demonstreert hoe hecht de Middelnederlandse letterkunde verbonden was met literatuur in andere talen, al dan niet circulerend in dezelfde cultuurkringen. Tegelijkertijd blijkt het lastig om exact aan te geven hoe en in hoeverre literatuur van elders in de Nederlanden gerecipieerd is in de Middeleeuwen en de vroegmoderne tijd. In dat verband wijst Natascha Veldhorst in haar bijdrage op de 'slinkse' wegen waarlangs buitenlandse teksten en melodieën Nederland in gesmokkeld konden worden in de zeventiende eeuw. Van dergelijke artefacten werd de vreemde herkomst na verloop van tijd amper nog herkend. Lia van Gemert roept op tot een internationaal onderzoek naar de verspreiding en circulatie van romans en romanmotie-

ven door het vroegmoderne Europa, een onderzoek dat effectief kan worden uitgevoerd dankzij digitale databases. Ton van Kalmthout laat het belang zien van onderzoek naar de negentiende-eeuwse distributiekkanalen via welke buitenlandse (geïmporteerde en vertaalde) literatuur Nederland bereikte. Zulk onderzoek kan ook de rol van intermediairs verhelderen, die een sleutelpositie innamen in de internationale uitwisseling van literatuur en literatuuropvattingen. Rob van de Schoor, ten slotte, onderzoekt de hanteerbaarheid en theoretische betekenis van begrippen als invloed en beïnvloeding in samenhang met intertekstualiteit en *anxiety of influence*. Aan de hand van negentiende-eeuwse cases probeert hij na te gaan welke waarde ‘ouder’ receptiehistorisch onderzoek kan hebben binnen het nieuwe theoretische kader waarbinnen het buitenland in *Nederlandse Letterkunde* ‘bekeken’ wordt.

Bibliografie

- Els Andringa, ‘“In godsnaam en Virginia’s naam waarom een vertaling?”. Virginia Woolf in Nederlandse overzetting’, in: Martine de Clercq, Tom Toremans & Walter Verschueren (eds.), *Textual Mobility and Cultural Transmission/Tekstmobiliteit en culturele overdracht*, [Leuven:] Leuven University Press, 2006, p. 87-103.
- Els Andringa, ‘Penetrating the Dutch Polysystem. The Reception of Virginia Woolf, 1920-2000’. In: *Poetics Today* 27 (2006) 3 (Fall), p. 501-568.
- Els Andringa, Sophie Levie & Mathijs Sanders (red.), *Het buitenland bekeken. Vijf internationale auteurs door Nederlandse ogen (1900-2000)*, themanummer van *Nederlandse Letterkunde* 11 (2006) 3 (sept.).
- Henri Bloemen e.a. (red.), *Tussen roem en vergetelheid. Terug naar de negentiende eeuw*, themanummer van *Filter* 14 (2007) 3 (okt.).
- Ton Naaijken, ‘Tekstmobiliteit en culturele dynamiek. Vertalingen als lakmoesproef’, in: Martine de Clercq, Tom Toremans & Walter Verschueren (eds.), *Textual Mobility and Cultural Transmission /Tekstmobiliteit en culturele overdracht*, [Leuven:] Leuven University Press, 2006, p. 15-26.